

Jojo Olivier – van der Kooi: ‘Ik ben een bruggenbouwer.’



Aan de muur hangt het schilderij van een naakt vrouwenlijf dat omarmd wordt en zichzelf omarmt. Jojo Olivier - van der Kooi is beeldend kunstenaar, Avatar-Master/Wizard en bedenker van de Time-Out Touch® en Flowering® leertrajecten voor levenskunstenaars. Ze geeft daarnaast ook workshops op sensitief, creatief en expressief gebied, zoals aanraakkunst, stemwerk en clownerie.

Ze is vrolijk, grappig, hartelijk, bedachtzaam en straalt een en al rust uit. Ze heeft een melodieuze, beschaafde stem met een zachte toon en ze is zondermeer een boeiend vertelster. Soms vallen er lange stiltes als ze nadenkt. Problemen noemt zij liever uitdagingen waaruit kennis en wijsheid kunnen voortkomen. Als je haar levensverhaal hebt gehoord vermoed je dat er achter die rust en haar kalme, zelfverzekerde uitstraling een heftig mens verborgen zit. Misschien kan je daar dan ook wel de conclusie uit trekken dat ze zich juist daarom helemaal kan overgeven aan hetgeen ze doet, of het nu gaat om kunst, werk of relaties. In haar leven draait het om contact, altijd weer. Dat blijkt de rode draad die vrijwel iedere gebeurtenis van verleden tot heden feilloos aan elkaar haakt. Achtenvijftig is ze nu. ‘Ik ben een bruggenbouwer geworden,’ zegt ze over zichzelf. ‘Waarbij ik naar manieren zoek om het schijnbaar onverzoenlijke toch weer bij elkaar te brengen.’ Die kwaliteit heeft veel te maken met het feit dat haar vader het gezin verliet toen ze zes was en zij zelf als oudste van vier kinderen haar moeder op de been moest houden om ervoor te zorgen dat het gezin niet uit elkaar viel. De pijn en het verdriet van haar moeder raakten haar diep. Vanaf haar zesde tot haar twaalfde had ze geen contact met haar vader, omdat haar

moeder het niet aankon en toen ze dat eenmaal wel weer had mocht ze er van haar moeder thuis niet over praten. Haar vader daarentegen wilde wel graag horen hoe het er bij haar moeder aan toeging en had daar dan vervolgens kritiek op. ‘Dat gaf aanleiding tot schizofrene situaties waarbij ik als kind diplomatiek moest laveren tussen beide mensen in,’ zegt ze. Als tiener was ze verlegen, eenzaam en angstig voor de ruwe manier waarop haar leeftijdgenoten met elkaar omgingen. ‘Ik had moeite met aansluiting bij andere kinderen,’ zegt ze over die tijd. ‘Pas later in mijn leven realiseerde ik me dat ik altijd bezig was met het zoeken naar contact. Maar in mijn puberteit wist ik gewoon niet hoe ik dat moest aanpakken.’ Dus hield ze zich op de achtergrond. Maar dat veranderde volledig in haar kunstacademietijd. Toen was zij het die anderen met cynische opmerkingen en snijdend sarcasme tegemoet trad. Jojo: ‘Het was verbazingwekkend om naderhand te horen dat mensen echt bang voor mij waren. Er vond bij mij dus een omslag plaats van underdog naar topdog. Maar op beide manieren sloeg ik de plank mis, want wat ik eigenlijk wilde kreeg ik daardoor niet. Naderhand realiseerde ik me pas dat al die mislukte pogingen om contact te maken en gevoelens als machteloosheid en angst die daaruit voortkwamen een soort voorbereiding moeten zijn geweest op het werkelijke leven.’

Bhagwan

Hoewel ze al vanaf 1962 beeldend kunstenaar was, overwoog Jojo in 1979 daarmee te stoppen omdat ze er niet in slaagde iets op het doek te krijgen dat voor haar cruciaal was. Ze was bezig met een drieluik over contact. ‘De eerste twee schilderijen, een over het contact tussen man en vrouw en een over het contact tussen generaties, waren prima gelukt. Maar de derde die over het contact met jezelf ging kreeg ik niet goed. Op het laatst was ik zo wanhopig dat ik dat ding het liefst uit het raam wilde kwakken.’ Daarnaast worstelde ze met een intens verlangen naar een kind, maar haar partner wilde absoluut geen kinderen. ‘Een schrijnend, bijna zuigend gevoel,’ omschrijft ze het verlangen. ‘Ik voelde me waardeloos en twijfelde aan alles; mijn vrouwzijn, mijn kunstenaarschap, alles wat belangrijk voor me was,’ zegt ze over die periode. Ze las een boek van Jan Foudraïne, een sannyasin, en volgeling van Bhagwan Sri Rajneesh, nu bekend als Osho. Wat hij schreef raakte haar zo dat ze op stel en sprong naar de ashram van zijn goeroe vertrok, in Poona, waar ze ruim zeven weken verbleef. Ze wijst naar een foto aan de muur waar een jonge, geknielde Jojo omhoog kijkt in de ogen van Bhagwan die een mala om haar hals legt. ‘Hij was een belangrijke leermeester voor mij. Bij hem had ik mijn eerste bewust gekozen inwijding. Ik had een hele lijst met vragen die ik wilde stellen, maar ik keek in zijn ogen en er waren geen vragen meer. Toen hij begon te praten sprak hij mijn diepste woorden. Het was beurtelings lachen en huilen. Als ik aan hem denk moet ik altijd grinniken.’ Haar ogen twinkelen. ‘Er is geen ander die ik ken die over het spel van de dualiteit en over de misère die daaruit kan voortkomen op zo’n humoristische manier kan praten als hij dat kon. En die zo perfect de paradox van het bestaan leefde. De ene dag verkondigde hij dit en de volgende dag het tegenovergestelde, de dag erna weer iets ertussenin. Hij zette mensen voortdurend op het verkeerde been. Uiteindelijk met de bedoeling dat ze niet meer hem zouden volgen, maar hun eigen innerlijk. Dat deed hij meesterlijk. Je kon bij hem geen antwoord krijgen, je kon je niet aan hem vastklampen.’

Door het verblijf in India kwam Jojo als herboren terug in Nederland. Het verlangen naar een kind bleek op wonderbaarlijke wijze verdwenen. Ze ging verder met het schilderij over contact. Binnen een maand was dat tot haar grote tevredenheid klaar. In dezelfde periode kreeg ze van een gerenommeerde club een uitnodiging om deel te nemen aan een internationale tentoonstelling in Brussel. Ze won er een gedeelde eerste prijs en werd

bevestigd in haar kunstenaarschap. In dezelfde periode gaf ze provocerende performances om haar kunstwerken te begeleiden. Met deze voorstellingen, waarin ze zich soms letterlijk blootgaf, wilde ze de grenzen van de maatschappij verkennen. Het was volgens haar een poging om contact te maken met anderen op een diep niveau. ‘Ik zocht naar resonantie en met die performances wilde ik uitreiken en tegelijkertijd bij mezelf blijven.’

Haar tweede breekpunt was in 1986 toen haar grote liefde na een relatie van veertien jaar bij haar wegging omdat hij verliefd was geworden op een ander. Ze ging door een vreselijke periode.

Jojo: ‘Ik kwam in van die Medea-achtige gevoelens terecht die ik alleen maar uit boeken kende. Razend was ik. Ik schreef ’s nachts ellenlange haatbrieven aan hem en haar. Die bracht ik dan op mijn fiets langs en wilde er het liefst bakstenen achteraan gooien. Ik herinner me nog dat ik woedend aan het tikken was op mijn typemachine, maar dat er geen letter meer op papier kwam. Ik rukte de kap eraf en zag toen dat ik het hele lint doormidden had getikt.’ Ze lacht. ‘Het was allemaal doodserius hoor. Ik identificeerde me volledig met mijn ellende en kon er geen afstand van nemen.’

Vrouwelijke goeroe

In deze periode zou ze haar volgende leermeester ontmoeten. Opmerkelijk genoeg stond haar ex-vriend aan de wieg van die ontmoeting, want hij was het die Jojo uitnodigde om bij hem en zijn nieuwe vriendin te komen eten toen er een goeroe bij hen logeerde: Deva Hanna, oftewel Hanna Magdalena Boeschstein, een Zwitserse die beweerde dat ze ooit de vrouw van Bhagwan zou worden. Jojo voelde niets voor een gezellige avond gegeven de omstandigheden waar ze in verkeerde, maar ze ging toch. Die beslissing beïnvloedde haar leven met onmiddellijke ingang.

Ze vertelt: ‘Deva Hanna was een dynamische aanwezigheid met enorm veel humor en een schaterende lach, een intrigerende vrouw die me zowel aantrok als afstootte. Ze was volstrekt grenzeloos. Dat herkende ik maar al te goed. Ik had met mijn performances op toneel ook dat grenzeloze gehad. Misschien vond mijn ex-vriend daarom wel dat we elkaar moesten ontmoeten. Deva Hanna rookte als een ketter en dronk als een maleier. Raar vond ik toen. Hoe kan iemand die zich de vrouw van Bhagwan noemt en zichzelf als een verlicht wezen ziet, nou roken en drinken? Ik kon dat niet rijmen. Nu wel.’

Jojo vertrok met Deva Hanna en haar gezelschap naar India waar ze enkele maanden in de rimboe bij de tantrische tempelstad Khajuraho verbleven. Ruim tweeëneuhalf jaar zou ze in de ban zijn van deze vrouw en haar visioenen.

Hoe kon ze zich alsof zo totaal overgeven aan iemand anders?

Jojo denkt even na. ‘Deva Hanna zei iets dat tot op de dag van vandaag overeind is gebleven. Ze zei: “Ik ga jullie de kunst van het relateren bijbrengen.” Relateren is iets anders dan een relatie hebben. Relateren is in relatie zijn. En dat betekent dat je je bewust bent van je oorsprong, die onvoorwaardelijke liefde is, en dat je van daaruit je verbondenheid met ieder wezen ervaart. Dat was precies wat ik zocht. Eenmaal in India kwamen bij de goeroe allerlei angstaanjagende en onverklaarbare aspecten van menszijn omhoog die ze onbeschaamd uitleefde, daar barstte de beer los. Ik veridealiseerde haar echter zo, dat ik mijn kritisch vermogen verloor. Elke keer als zij iets deed wat voor mijn gevoel niet klopte, hield ik dat voor me. Dat veroorzaakte angst en verzet. En die angst maakte weer dat ik dat verzet niet kon laten zien. Als ik al eens een poging in die richting deed, gebruikte ze de hele groep om mijn bezwaren van tafel te veegen. Soms werd ik in mijn gezicht gespuugd of kreeg ik een knal voor m’n kop. Ik was heel kleinzerig. Zelfs als ze me een kleine tik gaf, had ik een gevoel alsof ik half invalide geslagen werd. Fysiek was ze niet sterk, een heel frêle vrouw zelfs, maar ze zou niet meer macht over ons hebben gehad als ze een heel leger soldaten met mitrailleurs

om zich heen had gehad. Die macht ontleende ze aan het feit dat wij haar die gaven. Wij gingen mee in haar waan dat ze de vrouw van Bhagwan was.’

‘Waarom ging je niet weg?’ wil ik weten.

‘Er zijn verschillende mensen gevluht, maar als ik weg zou vluchten zou ik dat weer op een andere manier tegenkomen, realiseerde ik mij. Deva Hanna vertegenwoordigde voor mij aspecten van het menszijn die ik nog niet eerder had gezien en die mij ook fascineerden. Iets in mij wist dat ik hele essentiële dingen zou mislopen als ik die aspecten omzeilde of uit de weg ging. Ik wilde juist dóór die angst heengaan.’

Hoewel Jojo beaamt dat de groep geheel voldeed aan de beschrijving van een sekte, vindt ze dat woord een te negatieve klank hebben. ‘Het houdt een oordeel in,’ zegt ze. ‘Zo van: dat moet je niet overkomen, terwijl ik juist vind dat het mij heel goede dingen heeft gebracht.’ Door wat er daar gebeurde stortte haar hele conventionele wereld in. Ze maakte momenten door waarop ze zich van God en alles verlaten voelde, maar dat zorgde er ook voor dat ze zelfinzicht kreeg. ‘Ik ben me daar gaan realiseren hoe stikvol met oordelen ik zat, hoe arrogant ik was, hoe ik bepaalde soorten mensen verafschuwde of buiten mijn systeem hield, maar ook hoe ik andere mensen verafgoedde of op een voetstuk zette.’

Zo ontdekte ze bijvoorbeeld dat ze een soort Moeder Theresa in zich had die op een heel subtiele manier mensen aan zich probeerde te binden. ‘Dat was de manier waarop ik toen met relaties omging. Ik ontdekte dat alles wat ik in de wereld veroordeelde louter oordelen waren op delen van mezelf die ik heel diep had weggestopt. Er is niet zoiets als goed en slecht, dat maken wij ervan.’

De periode die Jojo met Deva Hanna en haar groep doorbracht was een tijd van experimenteren. Ze vertelt hoe je tot jongste bediende werd gebombardeerd als je je arrogant naar de anderen toe opstelde. ‘Dan moest je poepemmers legen of lakens wassen in de rivier en kreeg je tot taak om voortdurend op te letten wat andere mensen nodig hadden. In het begin ervoer ik dat als een straf. Maar naarmate de dagen vorderden en ik mijn verzet opgaf, merkte ik hoe heerlijk het was om te dienen. Om je tot eer te laten strekken de lakens goed schoon te krijgen op de rotsen in de zon. De vogels vlogen om mij heen en ik zat lekker liedjes te zingen. Het waren hele simpele taken, heerlijk om te doen. Ik heb er dus geleerd dat er geen slecht werk is, want het plezier dat je in je werk hebt staat of valt met je overgave en de aandacht ervoor.’

Door de wisseling van de rollen, de ene slavin, de keer daarna de hofdame van Deva Hanna, die door de anderen in de watten werd gelegd, leerde ze dat je zowel dienaar als ontvanger moet kunnen zijn in het leven. ‘En ik leerde ook dat het inderdaad mogelijk is om met ieder mens een liefdevolle relatie te hebben, als je je oordelen maar loslaat. Ik heb er een ongelooflijke flexibiliteit door gekregen.’

Toen ze na de tweede keer uit India terugkwamen in Nederland wachtte haar een verrassing, Deva Hanna zette haar uit de groep. ‘Ik had me er al op voorbereid om met haar en haar reizend circus de wereld te gaan rondtrekken,’ zegt Jojo. ‘Maar ze voelde dat ik me niet helemaal kon overgeven. Dat klopte, ik twijfelde door het feit dat ze de wereld in twee kampen verdeelde. Je was voor of tegen haar en je liet je familie in de steek, of je haalde ze over om zich ook bij haar aan te sluiten. De betovering brak toen ik beseftte dat alles al één is, ondanks de schijn van het tegendeel. Toen kon ik haar loslaten, beseffend dat zij en ik ieder onze eigen weg hadden te gaan. Nu begrijp ik dat de mensen die we ontmoeten onze leermeesters zijn en dat we elkaar de ervaringen geven die ieder van ons in een bepaald stadium nodig heeft.’

Tuinier in de Hof van Heden

Herkent zij in haar 'uitdagingen' nu een typische vrouwenproblematiek?

Ze schudt haar hoofd. 'Ieder van ons zoekt een innerlijke geliefde en dat gaat op voor zowel mannen als vrouwen. Deva Hanna noemde dat de Unio Mystica. Je zoekt iets bij je partner wat je zelf al in je hebt maar waar je niet bij kunt. En daarmee word je spontaan herenigd als je het zoeken opgeeft en naar binnen kijkt. In feite ontstaat er een splitsing als we uit de moederschoot op aarde worden geworpen en in de wereld van de concepten belanden. Je bent je leven lang bezig om die splitsing tussen alle tegendelen weer ongedaan maken. Dat gaat op voor relaties, voor kinderen, voor je werk en ook voor tegendelen zoals de islam en het christendom. Uiteindelijk, in wat voor gemeenschap je je ook bevindt, moet je in je alleroppperste uppie de dualiteiten in jezelf zien te verenigen. Daar kan niemand je bij helpen. Dat is de paradox. Pas als je het in jezelf hebt verwerkelijkt kun je samenzijn, samenwerken met anderen. Je kijkt dan als het ware door de uiterlijke verschijningsvorm van de persoon heen naar de wezenlijke intentie van de mens erachter. Ik heb geleerd dat je pas vrij bent als de hele wereld je ashram is geworden. Dat betekent ook Bush en ook Bin Laden. Overigens, die geliefde die mij toen verliet is nu een dierbare vriend.'



'Heb je nog weleens last van die heftige emoties van je?' vraag ik, terwijl ik denk aan een woeste Jojo die haar typemachinelint ooit stuk tikte.

Weer twinkelen haar ogen. 'Natuurlijk word ik nog wel eens kwaad, maar het is dan meer een soort power, waarmee ik mensen iets van mij of van zichzelf kan laten zien. Ik kan het doorgaans ook meteen weer loslaten.'

Alle worstelingen in het leven en alle valkuilen waar je in gaat komen weer terug, is haar ervaring. Ze vormen een soort spiraal. 'Maar het is net alsof de deukjes steeds minder diep worden,' voegt ze eraan toe. 'De lijn van de verbinding met je oorsprong wordt constanter. Ik kan de ups en downs steeds meer zien als een spel van eb en vloed. Een periode van uitgelatenheid of vreugde of dankbaarheid wordt weer gevolgd door gevoelens van angst, verdriet of wat dan ook, die ieder hun eigen schoonheid en functie hebben als ze er mogen zijn. Wat ik vooral in de Avatartrainingen heb geleerd is dat als je onlustgevoelens of irritatie hebt je 't beste zo snel mogelijk kunt stoppen met wat je aan het doen bent. Even liggen of

zitten en kijken wat het is dat je veroordeelt. Het kan een gedachte zijn waar een emotie aan vastzit. Als ik daar bij stilsta en het gevoel toesta lost het weer op.'

'Ik heb de indruk dat jouw leven compleet is,' merk ik op. 'Of ontbreekt er nog iets aan?'

Droogjes: 'Ik maak ongelooflijk veel vergissingen. Ik ben vergeetachtig, schat dingen verkeerd in, zit me soms op te winden over van alles en nog wat en dan zijn er ook van tijd tot tijd fricties met medewerkers of studenten waarbij ik niet meteen weet hoe ik het moet oplossen. Maar het is niet meer erg want het mag er zijn. Als ik er even in mezelf bij stilgestaan heb, kan ik gemakkelijker dan vroeger zeggen dat ik iets verkeerd heb ingeschat of dat ik vanuit onbewustheid handelde. Een van mijn praktische problemen is bijvoorbeeld dat ik zo op kan gaan in sessies dat ze heel erg kunnen uitlopen omdat ik gewoon de tijd vergeet. Maar ik kan kiezen om een proces dat aan de gang is stop te zetten of niet. Ik zie doorgaans dat noch mijn cliënten noch mijn studenten daar problemen mee hebben. Als ik de trein moet halen ben ik heus wel op tijd.' Ze schatert het uit.

Vanaf begin jaren tachtig begon Jojo met het organiseren van workshops en consulten en hanteerde daarbij verschillende methodieken en technieken gebaseerd op onder andere Avatar (persoonlijke groei en bewustwording) en Postural Integration (lichaamsgeoriënteerde psychotherapie). Daardoor ontstond een alchemistisch proces, zoals ze het zelf noemt. Uiteindelijk destilleerde ze daar haar opleidingen uit, zoals Flowering®.

'In de natuur ontvouwt alles zich vanzelf,' legt ze uit. 'Bij mensen is dat niet het geval omdat we vaak barrières en blokkades opwerpen die onze organische bloei belemmeren, een gevolg van onze opvoeding en de overtuigingen die we meekrijgen. Emoties en gevoelens die er niet mogen zijn belemmeren de spontane expressie in ons lichaam en het ontwikkelen van onze talenten. Als je dat alles weer in stroming brengt kom je als vanzelf weer in je natuurlijke creativiteit, wat een gunstig effect heeft op werk en relaties en communicatie in bredere zin.' Haar moeder is een grote invloed geweest op haar manier van werken. 'In feite was zij mijn eerste leermeester,' zegt Jojo. 'Een warm en hartelijk mens die opgroeide in Indonesië en die cultuur op haar kinderen overbracht. Ze was doordrenkt van het tactiele, het aanraakbaar zijn. Toen we klein waren streefde en masseerde ze ons en in bed lagen we elkaar altijd te kriebelen en te krabbelen. Ik heb niet de neiging om aanraking automatisch in verband te brengen met seksualiteit en was in tegenstelling tot de meeste Hollanders niet aanrakingssschuw. Dat is tevens een belangrijke factor in de manier waarop ik lesgeef. Mensen moeten zich veilig voelen. De moederlijke koestering is overigens ook het ingrediënt van de stoelmassage, de Time-Out Touch®, een vorm van aanraken die mensen in korte tijd terugbrengt naar wat ik noem het baarmoedergevoel.'

Ze vindt het zelf wat zweverig klinken en verduidelijkt: 'Een combinatie van verschillende massagetechnieken, wiegen, en omarmen. Soms letterlijk, maar in ieder geval op een figuurlijke manier.'

In 1997 richtte Jojo de stichting Meer mensen Méns op waar ze coördineert, mijmeravonden en workshops organiseert en individuele begeleiding geeft. Ze leidt er ook anderen op. 'Erbij mogen zijn als de knoppen tot bloei komen is geweldig,' zegt ze vol overtuiging over haar werk, dat ze beschouwt als het beste wat ze van zichzelf kan geven. 'Ik zie mezelf en de mensen die ik opleid als tuiniers in de Hof van Heden. Het gaat steeds maar weer om het hier en nu. Het heden, dit moment, is niet morgen of gisteren, maar altijd vandaag. Wie teveel bezig is met verleden of toekomst, mist dat moment.'

Jojo besluit met een anecdote die opmerkelijk genoeg zijn oorsprong vindt in een tijd waarin ze nauwelijks kon weten wat het leven haar uiteindelijk zou brengen: 'Drie jaar geleden kwam mijn ex-vriend, met wie ik altijd goed bevriend ben gebleven, bij me langs. Hij stelde voor om de Floweringopleiding bij mij te gaan doen. Dat was wel wat natuurlijk, om iemand waar je zoveel jaren een relatie mee hebt gehad te trainen. Maar door de Avatartraining kon ik

goed afstand nemen. Toen hij bijna klaar was kwam hij naar me toe en zei: “Weet je nog wat je me aan het begin van onze relatie hebt geschreven?”

Nu had ik hem zoveel briefjes geschreven, dat ik dat echt niet meer wist.

“Dit,” zei hij en gaf me een ansichtkaartje waar ik ruim dertig jaar geleden achterop had geschreven: *Ik wil de vroedvrouw zijn van de mens die jij wilt worden.*’

Het verleden confronteerde haar op deze manier even met de Jojo die ze ooit was en een ideaal dat ze hoopte te bereiken. Ze is de mens geworden die ze wilde zijn.

Stichting Meer mensen Méns, School voor Levenskunst

Arnhem

Tel. 026-3512967

info@meermensenmens.nl

www.meermensenmens.nl

www.Jojo.nl

Koördanser

Tekst en foto's: Claudia van der Sluis

2003